

Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları-II

**TAŞIYICININ YÜK ve GECİKME
ZARARLARINDAN DOĞAN
SORUMLULUĞUNU ORTADAN
KALDIRAN ÖZEL HALLER**

TAŞIYICININ YÜK ve GECİKME ZARARLARINDAN DOĞAN SORUMLULUĞUNU ORTADAN KALDIRAN ÖZEL HALLER

YETKİN Basım Yayım ve Dağıtım A.Ş.

Strasburg Caddesi No: 31/A 06430 Sıhhiye/ANKARA

Tel: 0 (312) 231 42 34 (35) - 232 03 43 Faks: 229 87 85

Şube: Abide-i Hürriyet Cad. No: 158 34381 Şişli/İSTANBUL

Tel: 0 (212) 234 50 56 (57) Pbx Faks: 0 (212) 234 50 58

<http://www.yetkin.com.tr> e-posta: yetkin@yetkin.com.tr

ISBN 978-605-05-0823-9

9 786050 508239

ÖDEMELİ İSTEME VE GENEL DAĞITIM

YETKİN Basım Yayım ve Dağıtım A.Ş.

Strasburg Caddesi No: 31/A 06430 Sıhhiye / ANKARA

Tel: 0 (312) 231 42 34 (35) – 232 03 43 Faks: 229 87 85

Şube: Abide-i Hürriyet Cad. No: 158 34381 Şişli / İSTANBUL

Tel: 0 (212) 234 50 56 (57) Pbx Fax: 0 (212) 234 50 58

e-mail: yetkin@yetkin.com.tr <http://www.yetkin.com.tr>

Yayınevi Sertifika No: 47453

Yayın Kodu: ISBN 978-605-05-0823-9

© Yetkin Yayınları 2021

Dizgi: YETKİN Elektronik Yayımcılık Sistemleri

Baskı: YETKİN BASIMEVİ

Kâzım Karabekir Caddesi No: 95/7-8-10

Tel: 0 (312) 341 00 06 06060 ANKARA

Matbaa Sertifika No: 47452

TEŞEKKÜR

Tez çalışmamın her evresinde yardımları, katkıları ve tüm anlayışıyla beni bilgilendiren, yönlendiren tez danışmanım değerli hocam Prof. Dr. Mertol CAN'a, parçası olmaktan gurur duyduğum Eskişehir Osmangazi Üniversitesi'nin rektörü, kıymetli hocam Prof. Dr. Kemal ŞENOCAK'a, güler yüzlü hocam Dr. Öğr. Üyesi Gülce GÜMÜŞLÜ TUNÇAĞIL'a,

Eğitim hayatımın başladığı ilk günden şu ana dek, verdiğim her kararım arkasında sorgusuz destek duran, hedeflediğimi başarmam için tüm sınırlarını zorlayarak bana çok fazla emek veren, her başarımda yüzlerindeki gurur ve mutluluğu derinden hissettiğim canım annem, babam ve ablama, bana olan sonsuz anlayışı ve sevgisiyle, her şeyin üstesinden gelebileceğime inanan, inandıran ve beni hayata karşı daha güçlü ve özgüvenli kılan çok sevgili eşime ve beni her koşulda destekleyen, yardımlarını esirgemeyen, yanımda olan kıymetli ailesine, ilkeli olmayı, azimli çalışmayı, hayattaki duruşumu borçlu olduğum canım dedem, emekli öğretmen Mevlüt BERÇİN ve rahmetli canım anneannem, emekli öğretmen Gülsen BERÇİN'e, bu süreçte hep benimle olan, kucagımı ve içimi ısıtan kedim, canım oğlum Yoda'ya, her durumda bana güvenen ve başarılarımla her zaman gurur duyan kocaman ailemin tüm diğer üyelerine ve yıllardır hiçbir iyi veya kötü günümde yanımdan ayrılmayan, hayatı her biriyle yaşamak ve paylaşmak istediğim canım arkadaşlarıma teşekkür ve minneti borç bilirim.

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR.....	5
İÇİNDEKİLER.....	7
KISALTMALAR.....	11
GİRİŞ.....	13

BİRİNCİ BÖLÜM

EŞYA TAŞIMA İŞLERİNDE YÜK VE GECİKME ZARARINDAN DOĞAN SORUMLULUK

1.1. Türk Hukukunda Eşya Taşıma İşlerinin Düzenlenme Şekli.....	15
1.2. Taşıma Sözleşmesi Kavramı, Unsurları ve Hukuki Niteliği.....	17
1.2.1. Taşıma Sözleşmesi Kavramı.....	17
1.2.2. Taşıma Sözleşmesinin Unsurları.....	17
1.2.2.1. Eşya Taşıma Taahhüdü	18
1.2.2.1.1. Genel Olarak Eşya Kavramı	18
1.2.2.1.2. Taşınma Eşyası.....	20
1.2.2.2. Ücret	20
1.2.3. Taşıma Sözleşmesinin Hukuki Niteliği.....	21
1.3. Taşıma Sözleşmelerinde Yük ve Gecikme Zararı Bakımından Sorumluluk Søjeleri	23
1.3.1. Taşıyıcı Sifatını Haiz Kişiler	23
1.3.1.1. Taşıma Sözleşmesine Taraf Olan Taşıyıcı / Asıl (Akdi) Taşıyıcı.....	23
1.3.1.2. Taşıma İşini İcra Eden Taşıyıcı / Fiili (Alt) Taşıyıcı.....	24
1.3.2. Taşıyıcının Adamları ve Yararlandığı Kişiler	25
1.4. Taşıyıcının Sorumluluğunun Hukuki Niteliği	26
1.5. Taşıyıcının Sorumluluğunun Şartları	28
1.5.1. Zarar	28
1.5.1.1. Zarar Türleri.....	28
1.5.1.1.1. Eşya (Yük) Zararı	28
1.5.1.1.2. Gecikme Zararı.....	32
1.5.1.2. Zararın Belirlenmesi.....	32
1.5.1.2.1. Yük Zararlarının Belirlenmesi.....	33
1.5.1.2.1.1. Zıya Halinde Yük Zararının Miktarı	34
1.5.1.2.1.2. Hasar Halinde Yük Zararının Miktarı	34
1.5.1.2.2. Gecikme Zararlarının Belirlenmesi	35

1.5.1.3.	Zararın Bildirilmesi	35
1.5.1.3.1.	Yük Zararlarının Bildirilmesinde Süre	36
1.5.1.3.1.1.	Teslim Anında Açıkça Görülen Zararın Bildirilmesinde Süre.....	36
1.5.1.3.1.2.	Teslim Anında Belli Olmayan Gizli Zararın Bildirilmesinde Süre.....	37
1.5.1.3.2.	Gecikme Zararının Bildirilmesinde Süre.....	37
1.5.1.3.3.	Zarar Bildiriminde Şekil Şartı.....	37
1.5.1.3.4.	Zararın Bildirilmemesine veya Bildirilmemiş Sayılmasına Bağlanan Hukukî Sonuçlar	38
1.5.1.3.4.1.	Yük Zararının Bildirilmemesinin veya Bildirilmemiş Sayılmasının Sonuçları	38
1.5.1.3.4.2.	Gecikme Zararının Bildirilmemesinin veya Bildirilmemiş Sayılmasının Sonuçları	39
1.5.2.	Kusur.....	40
1.5.2.1.	Kusur Sorumluluğu Esası ve Taşıyıcının Özen Yükümü.....	40
1.5.2.2.	Taşıyıcının Kusurlu Davranışlarından Sorumlu Olduğu Kişiler	42
1.5.3.	İllyet Bağı	42
1.5.3.1.	Taşıyıcının Sorumluluğu Bakımından İllyet Bağının Kurulması Zorunluluğu	43
1.5.3.2.	İllyet Bağının Kurulmasını Önleyen veya Zorlaştıran Sebepler.....	44
1.5.3.2.1.	İllyet Bağının Kurulmasını Önleyen/ İllyet Bağını Kesen Sebepler	44
1.5.3.2.2.	İllyet Bağının Kurulmasını Zayıflatan veya Kurulmasını Zorlaştıran Sebepler	45
1.6.	Sınırlı Sorumluluk Esası.....	46
1.6.1.	Sorumluluk Sınırları.....	47
1.6.1.1.	Alelaide Eşya Taşımada Sorumluluk Sınırları.....	47
1.6.1.2.	Taşıma Eşyası Taşımada Sorumluluk Sınırları.....	48
1.6.2.	Sorumluluk Sınırlarından Yararlanma Hakkı	49
1.6.3.	Sınırlamadan Yararlanma Hakkının Kaybedilmesi	49
1.6.3.1.	Belirli Bir Değerin Taşıma Senedine Geçirilmesi ve Bunun Taşıyıcı Tarafından Kabulü.....	50
1.6.3.2.	Zararın Kasten veya Pervasızca Bir Davranıştan Doğması	51
1.6.3.2.1.	Kast	51
1.6.3.2.2.	Pervasızca Davranış	52
1.6.3.3.	Taşıma Eşyası Bakımından, Gönderenin Tüketici Olması Halinde Gerekli Bilgilendirmelerin Yapılmamış Olması	53

İKİNCİ BÖLÜM

İLLİYET BAĞINI ZAYIFLATAN VEYA SARSAN ÖZEL HALLERİN
YÜK VE GECİKME ZARARINDAN DOĞAN SORUMLULUĞA ETKİSİ

2.1. İlliyyet Bağını Zayıflatan veya Sarsan Sebep Olarak Öngörülen Özel Hallerin İlliyyet Bağını Kesen Sebeplerden Ayırt Edilmesi.....	55
2.2. Alelaide Eşya Taşıma Sözleşmeleri Bakımından Öngörülmüş Özel Haller	56
2.2.1. Taşımanın Sözleşmeye veya Teamüle Uygun Olarak Üstü Açık Araçla Yapılması.....	57
2.2.2. Eşyanın Gönderen Tarafından Yetersiz Ambalajlanması	59
2.2.3. Eşyanın Gönderen, Gönderilen veya Bunlar Adına Hareket Edenler Tarafından İşleme Tabi Tutulması, Yüklenmesi ve Boşaltılması.....	62
2.2.4. Eşyanın Doğal Niteliği	63
2.2.5. Eşyanın Yetersiz veya Hatalı Etiketlenmesi	65
2.2.6. Canlı Hayvan Taşınması.....	66
2.2.7. Zararın Taşıyıcının Sorumlu Tutulmasının Haklı Sayılamayacağı Mevzuat Hükümlerinin Uygulanmasından Kaynaklanması.....	68
2.3. Taşınma Eşyası Taşıma Sözleşmesi Bakımından Öngörülmüş Özel Haller.....	69
2.3.1. Taşınan Eşyanın Değerli Maden, Taş, Mücevher, Posta Pulu, Madeni Para, Belge, Kıymetli Evrak Olması.....	70
2.3.2. Gönderen Tarafından Yetersiz Paketleme veya Etiketleme Yapılması.....	70
2.3.3. Taşınan Eşyanın Gönderen Tarafından İşleme Tabi Tutulması, Yüklenmesi veya Boşaltılması.....	71
2.3.4. Taşıyıcı Tarafından Ambalajlanmamış Olan Eşyanın Taşınması	71
2.3.5. Taşıyıcının Muhtemel Hasar Tehlikesine Karşı Göndereni Uyarmasına Rağmen, Büyüklüğü ve Ağırlığı İtibariyle Yükleme ve Boşaltma Yerindeki Şartlara Uygun Olmayan Eşyanın Yüklenmesi veya Boşaltılması.....	72
2.3.6. Taşınan Şeyin Canlı Hayvan veya Bitki Olması	72
2.3.7. Doğal veya Ayıplı Yapısı Dolayısıyla Kolaylıkla Zarar Görebilecek Nitelikteki Eşyanın Taşınması.....	73
2.4. İlliyyet Bağını Kesen veya Zayıflatan Yahut Sarsan Sebep Olarak İleri Sürülemeyecek Haller	73
2.4.1. Araç Arızası veya Aracı Kiralanmış Kişinin Kusuru.....	74
2.4.2. Gönderenin ve/veya Gönderilenin Yük ve Gecikme Zararından Kurtulmayı Gerektirecek Derecede Olmayan Ortak Kusuru.....	75
2.4.3. Eşyanın Yük ve Gecikme Zararından Kurtulmayı Gerektirecek Derecede Etkilemeyen Ayıbı.....	76

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ÖZEL HALLERE DAYANMA HAKKI

3.1. Taşıyıcı Dışında Özel Hallere Dayanma Hakkını Kullanabilecek Diğer Kişiler	77
3.2. Özel Hallere Dayanma Hakkını Kullanan Kişilere Düşen İspat Yükünün Mahiyeti	78
3.3. Özel Hallere Dayanma Hakkının Kullanılmış Olmasının İspat Yüküne Olan Etkisi	79
3.4. Özel Hallere Dayanma Hakkının Kaybedilmesi	80
3.4.1. Hakkın Anlaşma Yolu İle Kaybedilmesi	81
3.4.2. Hakkın Kanunen Kaybedilmesi	81
3.4.2.1. Kusurun Ağırılığı Sebebiyle Hakkın Kaybedilmesi	82
3.4.2.2. Özel Hallere Özgü Olarak Öngörölmüş Yükümlölüklerin İhlali Sebebiyle Hakkın Kaybedilmesi	83
SONUÇ	85
KAYNAKÇA	89

GİRİŞ

Günümüzde, ihtiyaç ve taleplerin çeşitlilik kazanarak artması, tüm bunların karşılanabilmesi için ticari hayatın hızlandırılmasını gerektirmiştir. Bu noktada, hızla artan ihtiyaç ve taleplerin karşılanabilmesi amacıyla, ulusal ve uluslararası düzeyde taşımacılık faaliyetlerinin aksamadan yürütülmesi ve böylelikle ticari faaliyetlerin sürdürülebilirliği ile toplumların hem sosyal hem de ekonomik anlamda gelişiminin sağlanması oldukça önemli bir hale gelmiştir. Taşımacılık faaliyetlerinin aksamadan yürütülebilmesi, taşınanların zıya veya hasara uğramadan ve vaktinde ulaşması gereken yerde teslim edilmesine bağlıdır. Taşınanların zıya veya hasara uğraması ile geç teslim edilmesi durumunda, ulusal ve uluslararası ticari hayat ile talep sahibinin menfaatleri olumsuz etkilenecektir. Gönderilenin yük veya gecikme zararına maruz kalması halinde, menfaati olumsuz etkilenen kişilerin tazminat talep etme hakkı doğar. Bu nedenle, taşıma işi sırasında meydana gelen olaylardan dolayı bir zarar ortaya çıkması halinde, taşıyıcının ve fiillerinden sorumlu olduğu kişilerin doğacak sorumluluğu konusunda geniş kapsamlı hukuki düzenlemeler yapılması gerekmektedir.

Ülkemizde, taşıma işlerine ilişkin genel hükümler, en güncel haliyle 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun "Taşıma İşleri" başlıklı dördüncü kitabında öngörülmüştür. Bu kitapta, genel hükümlerin ardından, alelaide eşya taşıma, taşınma eşyası taşıma, değişik tür araçlarla taşıma, yolcu taşıma ve taşıma işleri komisyoncusu hakkında hükümler sevk edilmiştir.

Çalışmanın birinci bölümünde, asıl inceleme konumuzu oluşturan, taşıyıcının sorumluluğunu ortadan kaldıran özel hallerden bahsedilmeden önce hukuki bir temel oluşturmak üzere; öncelikle taşıma sözleşmesi kavramı, taşıma sözleşmesinin unsurları ve taşıma sözleşmesinin hukuki niteliğinden bahsedilecektir. Bu bölümde, ayrıca, taşıma sözleşmelerinde yük ve gecikme zararı bakımından sorumluluk süjeleri ile bu sorumluluğun şartları ve kapsam ve sınırları üzerinde durulacaktır.

İkinci bölümde; sorumluluk şartlarından biri olan illiyet bağıını zayıflatmak veya sarsmak suretiyle yük ve gecikme zararlarından doğan sorumluluğu ortadan kaldıran özel haller, alelaide eşya taşıma ve taşınma eşyası taşıma sözleşmeleri bakımından ayrı olmak üzere farklı alt başlıklar halinde incelenecektir.

Çalışmanın üçüncü ve son bölümünde ise; sorumluluktan kurtulma imkânı tanıyan özel hallere dayanma hakkının kimler tarafından kullanılabil-

ceği, hakkın kullanılması bakımından ispat yükünün mahiyeti ile bu haktan yararlanılması imkânının anlaşma yoluyla veya kanunen kaybedilmesinin sebeplerinin üzerinde durulacaktır.

Bu çalışma, karayoluyla yapılan taşımalarda taşıyıcının sorumluluğu ile ilgili olup, çalışmanın çerçevesi yalnızca alelade eşya ve taşınma eşyası taşımalarında bu sorumluluğu ortadan kaldıran ve Kanunda sınırlı olarak sayılan özel hallerle ilgili olmak üzere çizilmiştir.